



Oikeusministeriö

Lausuntopyyntönnö OM16/41/2012, OM 038:00/2012

Lausunto velkajärjestelylain tarkistamista koskevasta mietinnöstä

## 1. Yleisesti

Velkajärjestelylain tarkistamista koskevassa ehdotuksessa lakiin esitetään muutoksia, joilla mahdollistettaisiin elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsy velkajärjestelyyn myös elinkeinotoiminnan velkojen järjestelemiseksi. Edelleen muutosten tarkoituksena olisi nopeuttaa työttömien ja erityisesti työttömien nuorten pääsyä velkajärjestelyyn, tarkistaa omistusasunnon säilyttämistä ja lisäsuoritusvelvollisuutta koskevia säännöksiä sekä yksinkertaistaa tuomioistuimen menettelyä. Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että ehdotettujen muutosten johdosta velkajärjestely koskeva sääntely tulisi entistä monimutkaisemmaksi ja järjestelmä vaikeammin hallittavaksi. Yleisesti ottaen voidaan pitää kyseenalaisena, onko yrityssaneerauslain sääntelyä syytä ulottaa ehdotetulla tavalla myös velkajärjestelylakiin.

Ehdotuksessa esitetään useita muutoksia, joiden käytännön merkitys lienee varsin vähäinen. Tällaisia ovat ainakin ehdotetut menettelysäännösten muutokset. Lisäksi lisäsuoritusjärjestelmästä velallisille, velkojille, selvittäjille, velkaneuvojille ja tuomioistuimille aiheutuva työmäärä ei olennaisesti vähene yksinomaan raja-arvon muutoksella. Ehdotuksessa olisikin tullut harkita sitä, voitaisiinko lisäsuoritusvelvollisuutta vähentää ehdotettua laajemmin.

## 2. Elinkeinoharjoittajaa koskevien säännösten muuttaminen

Merkittävimmät muutosehdotukset koskevat elinkeinon- ja ammatinharjoittajia. Voimassa olevan velkajärjestelyä koskevan lainsäädännön mukaan elinkeinon- tai ammatinharjoittajaa koskeva velkajärjestely voidaan aloittaa vain tilanteessa, jossa velallisen harjoittama yritystoiminta on kannattavaa eikä sen tervehdyttämiseen ole tarvetta. Sen sijaan jos velallisen yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana harjoittama yritystoiminta on taloudellisissa vaikeuksissa, velallinen ei voi hakeutua velkajärjestelyyn. Velallisella on yritystoiminnan taloudellisen tilanteen korjaamiseksi mahdollisuus hakea yrityksen saneerauksesta annetun lain mukaista menettelyä. Tällöin menettelyn piiriin kuuluvat paitsi elinkeinotoimintaan liittyvät myös yksityistalouden velat.

Esityksessä velkajärjestelylakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien taloudellisen kokonaistilanteen korjaaminen olisi laissa säädetyin edellytyksin mahdollista velkajärjestelyssä. Muutos tarkoittaisi sitä, että tällaisessa tilanteessa velallisella olisi mahdollisuus valita, hakeeko hän yrityssaneeraus- vai velkajärjestelymenettelyä.

Yrityssaneeraus ja velkajärjestely eroavat toisistaan sekä menettelyltään että oikeusvaikutuksiltaan. Ehdotukseen sisältyy sinänsä useita muutosesityksiä, joilla velkajärjestelylakia muutettaisiin vastaamaan yrityssaneerauslain säännöksiä silloin, kun on kyse elinkeinon- tai

ammattinharjoittajan velkajärjestelystä. Esityksessä olisi kuitenkin ollut syytä käsitellä muiltakin osin ehdotettujen säännösten mukaisen elinkeinonharjoittajaa koskevan velkajärjestelyn ja yrityssaneerausmenettelyn välisiä eroja.

Velkajärjestely- ja yrityssaneerausmenettelyt eroavat toisistaan olennaisesti velkojan aseman osalta. Merkityksellinen ero menettelyjen välillä on se, että yrityssaneerausvelkojat äänestävät saneerausohjelmasta.<sup>1</sup> Sen sijaan velkajärjestelyssä velkojien vastustus ei välttämättä ole esteenä ohjelman vahvistamiselle. Yrityssaneerauslaissa ei myöskään ole saneerausohjelman kestoa koskevia säännöksiä. Oikeuskäytännössä saneerausohjelmien kesto on ollut keskimäärin noin kuusi vuotta. Esityksen mukaan elinkeinonharjoittajien maksuohjelman kesto olisi yleensä kolme vuotta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että velkajärjestelyssä elinkeinonharjoittajien maksuohjelman kesto olisi useimmissa tapauksissa lyhyempi kuin yrityssaneerausvelkojien. Kun velkajärjestelyssä maksuvaran suuruudelle ei asetettaisi vaatimuksia, velkojien kertymisen kannalta voi olla suuri merkitys sillä, hakeutuuko velallinen velkajärjestelyyn vai yrityssaneeraukseen erityisesti kun velkajärjestelyssä velkojat eivät voi äänestyskäyttämällänsä vaikuttaa ohjelman vahvistamiseen. Lisäksi velkojien asemassa on eräitä muita, sinänsä vähäisempiä eroja. Mainittakoon esimerkkinä, että yrityssaneerailain 33 §:ssä tarkoitettu vakuuden arvon alenemisen suoja on voimassa riippumatta siitä, onko kyse elinkeinotoimintaan käytetystä omaisuudesta.

Velallinen voi harjoittaa pienimuotoista yritystoimintaa henkilöyhtiössä. Näin olleen eri yritysmuodot olisivat erilaisessa asemassa, mikä ei liene perusteltua.

Merkityksellisiä eroja olisi myös sen suhteen, millä tavoin markkinoilla toimivat tahot voivat saada tiedon elinkeinonharjoittajaa koskevasta maksukyvyttömyysmenettelystä. Yrityssaneerausmenettelyn aloittamisesta tehdään merkintä konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin sekä kaupparekisteriin ja menettelyn aloittamisesta julkaistaan kuulutus. Näitä toimenpiteitä ei tehdä velkajärjestelymenettelyssä. Lisäksi velkajärjestely ei toisin kuin yrityssaneeraus ole Euroopan yhteisön maksukyvyttömyysasetuksen (1346/2000) mukainen menettely. Tämä tarkoittaa, ettei sitä tunnusteta muissa sopimusvaltioissa.

Voimassa oleva maksukyvyttömyysjärjestelmä, jossa niin sanotuista rehabilitaatiomenettelyistä on säädetty erikseen yhtäältä yksityishenkilön ja toisaalta elinkeinotoiminnan osalta, on ollut hyvin toimiva. Muutosehdotukset ovat omiaan tekemään maksukyvyttömyysjärjestelmästä sekavan ja vaikeuttamaan ennustettavuutta. Edellä lausuttu puoltaa sitä, että elinkeinon- ja ammattinharjoittajia koskevasta ns. kevennetystä saneerausmenettelystä säädettäisiin velkajärjestelylain sijasta yrityssaneerauslaissa.

### 3. Yksityiskohtaista arviointia

Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syytä (9 a §)

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että lakiin otetaan määräaika sille, koska velallisen työttömyydestä johtuvaa maksuvaran puutetta tai vähäisyyttä ei enää pidettäisi väliaikaisena. Este ei olisi väliaikainen, jos työttömyys olisi kestänyt yli 18 kuukautta tai velallisen ollessa alle 25-vuotias yli yhdeksän kuukautta. Ehdotuksen mukaan riittäisi, että työttömyys on kestänyt 18 kuukautta tai vastaavasti yhdeksän kuukautta. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (s. 82) riittäisi, että työttömyys olisi kestänyt mainitun määräajan maksuohjelman vahvistamiseen mennessä.

Ehdotukseen voi sinänsä olla lainkäytön yhtenäisyyden edistämisen kannalta ymmärrettäviä syitä. Ehdotukseen liittyy kuitenkin huomattavia periaatteellisia ongelmia. Ehdotuksella itse asiassa kannustetaan pysyttämään työttömänä, koska laissa säädetyn määräajan ajan kulumisen mahdollistaa velkajärjestelyn aloittamisen ja ns. nollaohjelman vahvistamisen. Ho-

<sup>1</sup> Tosin ehdotuksen 38 a §:ään sisältyy säännös, jonka mukaan ohjelma voidaan vahvistaa nopeutetussa menettelyssä, jos sitä kannattaa säännösehdoituksen mukainen määräänemmistö velkojista.

vioikeuden käsityksen mukaan tällaisena sääntely ei mitenkään vastaa vallitsevia yhteiskuntapoliittisia tavoitteita. Nuoren kohdalla ehdotus on erityisen ongelmallinen, koska se voi johtaa passiivisuuteen koulutukseenkin hakeutumisessa. Ongelmallista on myös näiden määräaikojen soveltaminen. Säädöstekstistä ei käy ilmi, katkaako määräaika esimerkiksi lyhytaikaisen työllistymisjakson ajaksi vai alkaako määräaika uudelleen alusta tämän jälkeeseen työttömyyden jatkuessa. Riittävää ei ole perusteluissa oleva maininta. Sääntely voi aiheuttaa myös vaikeita ristiriitatilanteita, kun harkittavaksi voi tulla tarjotusta työstä kieltäytyminen velkajärjestelyn saamisen turvaamiseksi.

Ehdotus voi merkitä myös sitä, että määräaika muodostuu käytännössä työttömyyden vähimmäisajaksi, vaikka usein maksuvaran puuttumista ei voida pitää väliaikaisena, vaikka työttömyys olisi kestänyt lyhyenkin ajan. VJL 9 a §:n säännöstä soveltamisen on syytä jatkossakin perustua velallisen tilanteen kokonaisharkintaan. Työttömyyden vähimmäiskestoa koskeva sääntely ei ole tarpeen.

Hovioikeudella on huomautettavaa myös siitä, mistä ajankohdasta määräaika laskettaisiin. Se, että määräajan kannalta ratkaisevaa olisi maksuohjelman vahvistamisajankohta, ei käy ilmi säädöstekstistä. Säännös on sijoitettu lain 3 lukuun ”Velkajärjestelylain aloittaminen”. Vakiintuneen käytännön mukaan sitä, onko työttömyyttä sen keston johdosta pidettävä väliaikaisena syynä, on arvioitu sen ajankohdan perusteella, jolloin tuomioistuimien tekee päätöksen menettelyn aloittamisesta. Myös säännöksen sisäisen johdonmukaisuuden kannalta on ristiriitaista, että velallisen 25 vuoden ikärajan kannalta ratkaisevaa on velkajärjestelyhakemuksen vireilletulohetki, kun taas työttömyysjakson kesto arvioidaan vasta myöhemmän ajankohdan perusteella.

Väliaikaisen esteen arvioinnin sitominen maksuohjelman vahvistamishetkeen olisi paitsi lain systematiikan vastainen ja myös käytännössä ongelmallinen. Velkajärjestelyn aloittamispäätöstä tehtäessä mahdollinen maksuohjelman vahvistamisajankohta ei ole tiedossa. Jos maksuohjelma annetaan selvittäjän tehtäväksi, sen laatimiseen on varattava asian työläydestä ja selvittäjän työtilanteesta riippuen ajanjakso, jonka pituus on tavallisesti useampia kuukausia. Tilanteissa, joissa maksuohjelma voitaisiin vahvistaa velkajärjestelyhakemukseen liitetyn maksuohjelmahdotuksen perusteella ilman selvittäjää, jää epäselväksi, kuinka tuomioistuimen tulee menetellä silloin, jos maksuohjelman vahvistamisen edellytykset muutoin olisivat olemassa, mutta velallisen työttömyysjakso ei ole vielä kestänyt tarpeeksi kauan.

#### *Velkajärjestelyn yleiset esteet (10 §)*

Pykälää esitetään muutettavaksi muun ohella siltä osin, että ilmaisu ”ilmeisen kevytmielisesti” korvattaisiin sanoilla ”piittaamattomina tai vastuuttomina”. Perustelujen mukaan tällä muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa säännöksen tulkintaa. Tällainen sanamuodon muutos on perusteluissa olevasta lausumasta huolimatta omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä ja tarpeettomia tulkintaongelmia. ”Kevytmielisestä velkaantumisesta” on runsaasti oikeuskäytäntöä ja oikeuskirjallisuutta. Jos ilmaisua muutetaan, tulee näiden oikeuslähteiden hakeminenkin vaikeammaksi.

Säännöksen 7 kohtaan esitetään lisättäväksi, että velkaantumisen piittaamattomuuden tai vastuuttomuuden kokonaisarvioinnissa otettaisiin huomioon velallisen ikä, asema ja muut olosuhteet sekä se, ovatko luotonantajat toimineet vastuullisesti. Luotonantajien toimintaa arvioitaisiin sen perusteella, ovatko he noudattaneet hyvää luotonantotapaa ja muita heille säädettyjä velvollisuuksia. Ehdotus liittyy erityisesti niin sanottuihin pikavippeihin liittyvien ongelmien ratkaisemiseen. Tyypillistä kuitenkin on, että velallisella on ennen pikavippien ottamista ollut runsaasti muuta velkaa.

Nykyisenkin lainsäädännön puitteissa on 7 kohdan estettä arvioitaessa täytynyt ottaa huomioon, minkälaista harkintaa velallisen asemassa olleelta henkilöltä on kohtuudella voinut

edellyttää. Tällainen arviointi on liittynyt tyypillisesti paitsi ns. pikavippeihin myös tavanomaisempiin kulutusluottoihin ja esimerkiksi internetissä harjoitetusta pelaamisesta aiheutuvaan ja tällöin jopa suoranaista peliriippuvuudesta johtuvaan ylivelkaisuuteen. Kokonaisharkinnassa merkitystä on tällöin ollut myös luotonantajan menettelyllä. Tämä on oikeuskäytännössä johtanut esteperusteen tulkintaan pidättyvämmiin esimerkiksi silloin, kun velallisella on ollut pikavippejä. Pikavippejä tarjoavien yritysten toimintaan on pyritty vaikuttamaan jo muilla lainsäädäntöhankkeilla, esimerkiksi elinkeino-oikeudellisilla sekä kuluttajansuojaa koskevilla säännöksillä. Tähän nähden on kyseenalaista, onko pikavippeihin liittyviä ongelmia tarvetta ratkaista velkajärjestelylain muutoksilla. Kun velallisella on käytännössä aina muutakin velkaa, säännös ehdotetussa sanamuodossa tulee todennäköisesti aiheuttamaan hyvin erilaista tulkintakäytäntöä.

Hovioikeus kiinnittää huomiota luotonantajan toiminnan vastuullisuuden arvioinnin tulkinanvaraisuuteen. Perusteluissa on viitattu erityisesti ns. pikavippeihin, mutta luotonantajan toiminta tulisi arvioitavaksi muissakin tilanteissa, esimerkiksi velallisen hankkiessa luotolla tavanomaisia kulutushyödykkeitä. On huomattava, että velallisilla on usein luottoa myös lähipiiriltään. Näissä ja yleensäkin yksityisten välisessä velkasuhteissa luotonantajien vastuullisuuden arviointi on ongelmallista. Vastuullisuus jää siten tuomioistuinten arvioitavaksi ja vie vuosia ennen näistä kysymyksistä saadaan riittävästi ohjaavaa oikeuskäytäntöä. On selvää, että esitöissä olevat viittaukset kuluttajansuojalain 7 luvun säännöksiin ovat sellaisinaan riittämättömät ohjaamaan oikeuskäytäntöä.

Kuten todettu, on poikkeuksellista, että velallisella on ainoastaan ns. pikavipeistä aiheutunutta velkaa. Velkajärjestely estyy velkaantumisen 7 kohdassa tarkoitetun luonteen vuoksi vain jos velkoja vetoaa esteperusteeseen. Jos velkoja tekee esteväitteen, epäselväksi jää, tulisiko tuomioistuimen tutkia kaikkien luotonantajien toiminta, jos velallinen ei vetoa velkojan toiminnan vastuuttomuuteen. Joka tapauksessa luotonantajan toiminnan tullessa tutkittavaksi tuomioistuin pyytäneenä tältä lausuman ja jos velkoja, jonka on väitetty toimineen vastuuttomasti, ei anna selvitystä, tällainen passiivisuus koituisi muiden velkojien vahingoksi.

#### *Velkajärjestelyn myöntäminen yleisestä esteestä huolimatta (10 a §)*

Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että velkaantumisesta kulunut aika ja velallisen toimet velkojen maksamiseksi olisivat jatkossa vaihtoehtoisia tekijöitä velkajärjestelyn myöntämistä puoltavien painavien syiden kokonaisarvioinnissa. Muutoksella tavoitellaan sitä, ettei velkajärjestelyn myöntäminen painavien syiden nojalla edellyttäisi, että velat ovat huomattavan vanhoja.

Velkajärjestelyn myöntäminen esteestä huolimatta on oikeuskäytännössä perustunut kokonaisharkintaan. Tämä on tarkoittanut sitä, että velkaantumisesta kuluneelle ajalle on annettu erilainen painoarvo erilaisissa tilanteissa, kuten säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on esitetty muutoksenkin tavoitteiksi. Nyt ehdotettu säännöksen sanamuoto kuitenkin johtaa siihen, että lakia kirjaimellisesti tulkittaessa velkaantumisesta kulunutta aikaa ei – ainakaan periaatteessa – tarvitsisi ottaa lainkaan arvioinnissa huomioon silloin, kun velallinen on osoittanut aktiivisuutta velkojen maksamiseksi.

Ehdotetun säännöksen sanamuoto ja sen yksityiskohtaiset perustelut ovat keskenään ristiriidassa. Voimassa olevan lain esitöiden (HE 98/2002 vp, s. 33) sekä vakiintuneen oikeuskäytännön (mm. KKO 2011:76 ja 2011:9) mukaan eri esteperusteet osoittavat eriasteista moitittavuutta velallisen toiminnassa, mikä tulee huomioitavaksi myös 10 a §:n mukaisia painavia syitä arvioitaessa. Esteperusteen moitittavuus on otettu huomioon arvioitaessa sitä, onko velkaantumisesta kulunutta aikaa pidettävä niin pitkänä, että se puoltaisi velkajärjestelyn myöntämistä. Tätä oikeustilaa ei mietinnön perusteella ole ollut tarkoitus muuttaa. Säännöksen ehdotettu sanamuoto ei kuitenkaan enää tue edellä esitettyä käytäntöä, kun velkaantumisesta kulunut aika ei välttämättä olisi huomioon otettava seikka.

Hovioikeus toteaa, että velallisen toimien arvioinnissa on väistämättä merkityksellistä se, kuinka pitkä aika velkaantumisesta on kulunut. Soveltamisen kannalta nyt voimassa olevan säännöksen kaltainen kokonaisharkinnan mahdollistava sanamuoto olisi selkeämpi ja ottaisi paremmin huomioon säännöksen tavoitteet. Jos velkaantumisesta kuluneen ajan merkistä halutaan vähentää, ehdotuksen sanamuotoa olisi edellä lausutun vuoksi hovioikeuden mielestä tarkistettava.

*Velvollisuus selvittää mahdollisuus sovintoon ja velkojen myötävaikutusvelvollisuus (11 §) ja Velkaselvittely (11 b §)*

Esitetyn 2 momentin mukaan velkojalla olisi velvollisuus myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen hyvän luotonanto- ja perintätavan mukaisesti. Säännös jättää kuitenkin avoimeksi, mitä merkitystä velkojan mahdolliselle laiminlyönnille myötävaikuttaa sovinnon syntymiseen on annettava velkajärjestelyprosessissa. Näin muotoiltuna säännöstä lieneekin pidettävä lähinnä periaatteellisena ja sen konkreettinen merkitys jää epäselväksi. Säännöksessä asetetaan erikoisesti toistensa vaihtoehtoiksi ”saatavasta luopuminen” tai tiettyjen yksilöintitietojen antaminen. On jo lähtökohtaisesti kyseenalaista antaa laissa sitä viestiä, että velkojalle asetettu ensisijainen vaihtoehto on luopua saatavastaan.

Epäselväksi jää myös se, mikä merkitys on velkojan laiminlyönnillä antaa 11 b §:ssä tarkoitettut tiedot.

*Suhde konkurssiin (20 §)*

Ehdotetun 20 §:n 4 momentin mukaan velallinen voitaisiin velkojan hakemuksesta asettaa konkurssiin muun muassa silloin, jos velkajärjestelyn myöntämisen edellytykset eivät täyty tai jos velkajärjestelylle on este. Perustelujen mukaan ehdotetun 20 §:n säännökset vastaisivat yrityssaneerauslain 24 §:ää.

Hovioikeus ei pidä perusteltuna, että velkajärjestelyn esteitä ja edellyksiä koskevia kysymyksiä käsiteltäisiin kahdessa samanaikaisesti vireillä olevassa prosessissa. Tämä olisi myös prosessioikeuden yleisten periaatteiden vastaista. Velkajärjestelyn esteet ja edellytykset tulisi käsitellä velkajärjestely- eikä konkurssiastian yhteydessä. Siten mahdollisuus asettaa konkurssiin velkajärjestelymenettelyn aikana on tarpeen vain uuden velan perusteella. Tämä ei olisi ongelmallista velkojen kannalta, sillä velkajärjestelyhakemuksen hylkäämisen jälkeen velkojalla on mahdollisuus tehdä konkurssihakemus, ja ehdotetun 20 §:n 1 momentin mukaan jos velkajärjestelyasian käsittely päättyy muutoin kuin maksuohjelman vahvistamiseen, vireillä olevan konkurssiastian käsittelyä jatketaan.

Säännös ei tältä osin myöskään vastaa yrityssaneerauslain 24 §:ää, jonka mukaan saneerausmenettelyn alettua velallinen voidaan velkojan hakemuksesta asettaa konkurssiin vain, jos velallinen menettelyn alkaessa oli maksukyvytön ja olosuhteet ovat sellaiset kuin 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainitaan tai jos konkurssihakemus perustuu saneeraushakemuksen vireilletulon jälkeen syntyneen velan maksun laiminlyöntiin. Saneerausmenettelyn aikana velallista ei siten voida asettaa konkurssiin saneerausvelasta muun kuin lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan esteen (korjauskelvoton maksukyvyttömyys) perusteella.

*Lisäsuoritusvelvollisuus (35 a §)*

Hovioikeus pitää sinänsä oikeasuuntaisena linjauksena ja erityisesti käytännön tarpeiden mukaisena sitä, että lisäsuoritusvelvollisuuden määräämättä jättäminen ei enää edellyttäisi velkojen suostumusta silloin, kun on ilmeistä, ettei velallisella kertyisi tulojen kasvamisen perusteella lisäsuoritusvelvollisuutta.

Pykälän 5 momentista on ehdotettu poistettavaksi maininta siitä, että maksuajankohdasta voidaan määrätä toisin. Ehdotuksen perustelujen mukaan tällainen mahdollisuus ei olisi tar-

peen, koska lisäsuoritusvelvollisuuden määräaika myöhennettäisiin. Hovioikeus huomauttaa, että voimassa olevan lain mukainen mahdollisuus määrätä lisäsuoritusten tilittämisestä toisin on säädetty esimerkiksi sen tilanteen varalta, että velkojien suuren lukumäärän vuoksi on aihetta ennakoida suoritusten olevan suhteellisen pieniä (HE 98/2002 vp). Jos velkojien saamat lisäsuoritukset ovat yksittäisinä kalenterivuosina esimerkiksi vain muutamia euroja, voi olla tarkoituksenmukaista määrätä lisäsuoritukset tilitettäväksi muutoin kuin kalenterivuosittain, esimerkiksi maksuohjelman päätyttyä.

#### *Tavallisten velkojien keskinäinen asema (30 §)*

Ehdotettu momentti on erittäin vaikeaselkoinen. Se osoittaa, kuinka monimutkaiseksi yksityishenkilöille tarkoitettu laki tulee, kun siihen sisällytetään yritysvelallisia koskevia säännöksiä. Jos sääntely halutaan kuitenkin säilyttää, selkeämpi sanamuoto olisi esimerkiksi ”Viimesijaisesti maksuvara ja varat on osoitettava saldopäivän ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana kertyneille koroille sekä sellaisille veloille, jotka konkurssissa ovat viimeiseksi suoritettavia. Jos saldopäivä on aikaisempi kuin neljä kuukautta ennen velkajärjestelyn aloittamista, viimesijaisia ovat velkajärjestelyn aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana syntyneet korot.”

#### *Lisäsuoritusvelvollisuus (35 a §)*

Säännöksen muutosehdotuksen tarkoituksena on vähentää lisäsuoritusvelvollisuuden aiheuttamaa työmäärää ja kannustaa velallisia tulonhankintaan maksuohjelman aikana. Ehdotuksen mukaan velallisella olisi lisäsuoritusvelvollisuus, jos hänen tulonsa kasvaisivat maksuohjelmaan merkitystä määrästä vähintään 1.500 eurolla edellyttäen, ettei velallinen tarvitse kasvaneita tulojaan välttämättömiin menoihinsa. Tämä tarkoittaa 120 euron tulonlisäystä kuukaudessa. Ottaen huomioon velkajärjestelyn aloittamista koskevan väliaikaisen syyn (9 a §) merkitys sekä se, että velkojat ovat yleensä ns. institutionaalisia velkoja ja kun maksuohjelman kesto on mahdollisuus jatkaa yksityisvelkojien osalta, tulisi harkita, olisiko perusteltua nostaa lisäsuoritusvelvollisuuden raja ehdotettua määrää olennaisesti suuremmaksi.

#### *Maksuohjelman vahvistaminen yksinkertaistetussa menettelyssä (38 a §)*

Ehdotetussa 1 momentissa säädetään tilanteesta, jossa velkojat ovat jo saaneet esittää tuomioistuimelle väitteitä maksuohjelmasta, mutta tuomioistuin voisi jättää lausumatta niistä. Ehdotettu 2 momentti taas koskee tilannetta, jossa tuomioistuin ei pyytäisi velkojilta lainkaan lausumia. Hovioikeus toteaa, että säännös on ehdotetussa muodossaan vaikeaselkoinen ja momenttien soveltamistilanteiden ero on vaikea hahmottaa ilman yksityiskohtaisten perustelujen läpikäymistä ja tulkintaa. Esityksen perustelujen mukaan tuomioistuin ei tutkisi esimerkiksi maksuvaralaskelmaa koskevia väitteitä. Tämä ei kuitenkaan käy ilmi pykäläehdotuksesta. Säännöksessä tulisikin viitata velkajärjestelylain 55 §:n ja 57 §:n lisäksi myös 38 §:ään.

Pykälän 3 momentti on ehdotetussa muodossaan liian vaikeaselkoinen. Sitä voitaisiin selkeyttää esimerkiksi siten, että viittauksesta 31 a §:n muodostetaan toinen virke (”Lisäksi tuomioistuimen on aina tutkittava yksityisvelkojan 31 §:n mukainen vaatimus.”).

#### *Maksuohjelman noudattaminen (41 §)*

Lykkäysmahdollisuus on tarpeettoman hienojakoinen ja lykkäyskertojen lukumäärän tulisi olla sama maksuohjelman kestoista riippumatta.

#### *Elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyä koskevat lisäedellytykset (45 a §)*

Kysymys siitä, milloin elinkeinotoiminta on sellaista, että sitä koskevat velat voidaan järjes-

tellä velkajärjestelylain mukaan, on ehdotuksessa jätetty pitkälle oikeuskäytännön varaan. Ehdotetun 45 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan toiminnan on oltava ”melko pienimuotoista”. Tätä ei ole lakitekstissä pyritty täsmentämään millään kriteereillä. Kun yrityssaneeraus- ja velkajärjestelymenettelyt ja joiltakin osin myös vaikutukset velkojien asemaan ovat erilaiset, on ennakoitavissa, että riittaisuudet tulevat liittymään suurelta osin juuri tämän edellytyksen tulkintaan. Kyseenalaista on esimerkiksi se, miten elinkeinotoiminnassa käytetyn omaisuuden arvo vaikuttaa pienimuotoisuus-edellytyksen arviointiin. Pykälässä tulisikin määrittää edellytykset ehdotettua täsmällisemmin.

Lisäedellytyksen tulkinnanvaraisuus puoltaisi sitä, että ”kevennetystä” saneerausmenettelystä säädettäisiin yrityssaneerauslaissa. Asianosaisten kannalta tilanne olisi käytännössä hyvin ongelmallinen, jos tuomioistuin katsoisi, etteivät ehdotetun 45 a §:n lisäedellytykset täyty, vaan elinkeinotoiminta tulisi järjestellä yrityssaneerailain mukaisessa menettelyssä. Eriyksen ongelmallinen asetelma olisi silloin, kun hovioikeus muutoksenhaun seurauksena katsoisi, etteivät 45 a §:n edellytykset täyty. Epäselväksi jää esimerkiksi, mikä olisi velkajärjestelymenettelyn aikana syntyneiden velkojen asema, jos velkajärjestelyhakemuksen hylkäämisen jälkeen aloitettaisiin yrityssaneerausmenettely.

#### *Luoton ottaminen elinkeinotoiminnassa ja varallisuuden säilyttäminen (46 §)*

Yrityssaneerailain 53 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan saneerausohjelman vahvistamisen estää, jos ohjelman hyväksymistä vastaan äänestänyt velkoja saattaa todennäköiseksi, että ohjelman mukaan tuleva suoritus olisi arvoltaan pienempi kuin mitä hän saisi konkurssissa ilman 32 §:n 2 momentin soveltamista. Velkajärjestelylaissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Ehdotuksen perustelujen mukaan lain 46 §:n 2 momenttiin sisältyvää lisäedellytystä on vakiintuneesti tulkittu siten, että jatkamisen tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava vertaamalla omaisuuden realisointiarvoa ja omaisuuden tuottoarvoa ja valinta toiminnan jatkamisen ja sen lopettamisen välillä on tehtävä sen mukaan, kumpi vaihtoehto johtaa velkojien kannalta parempaan lopputulokseen. Velkajärjestelyn myöntäminen lain 7 luvun nojalla on ylipäänsäkin ollut hyvin harvinaista eikä ehdotuksessa mainittua vakiintunutta tulkintaa ole hovioikeuden tiedossa. Tämä tulkinta ei ole myöskään säännöksen sanamuodon mukainen, sillä konkurssivertailussa ei ole kyse tarkoituksenmukaisuudesta vaan velkojien vähimmäis-oikeuksien suojaamisesta.

Konkurssivertailun merkitystä korostaa se, että velkojat eivät velkajärjestelyssä äänestä ohjelmasta eikä ehdotuksen 45 a §:ssä ole asetettu velallisen maksuvaran suuruudelle mitään vaatimuksia. Tämä periaate ei saisi jäädä vain lain perustelujen tasolle vaan siitä tulisi ottaa lakiin nimenomainen säännös, esimerkiksi: ”Velkojille maksuohjelman mukaan tuleva kertymä ei saa olla ilman velkojan suostumusta pienempi kuin mitä velkoja saisi konkurssissa.” Lisäksi ehdotuksen 38 a §:n 3 momenttiin pitäisi sisältyä viittaus tähän säännökseen vahvistamisen esteenä.

#### *Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen (70 §)*

Hovioikeus katsoo säännöksen ainoan momentin ehdotetussa muodossaan olevan liian pitkä ja se tulisi jakaa useampaan momenttiin. Lisäksi pykälän toinen virke on hyvin vaikeasti ymmärrettävissä. Lainkohta voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti:

”70 § *Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen.* Selvittäjällä on oikeus saada tehtävästään kohtuullinen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Jos selvittäjänä on toiminut julkinen oikeusavustaja, palkkio ja korvaus suoritetaan valtion oikeusaputoimistolle.

Velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa

enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Tämä maksuvelvollisuus on myös silloin, jos selvittäjä on määrätty lisäsuoritusten vahvistamista varten. Jos velalliseen sovelletaan 45 a §:ää, hänen on kuitenkin maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien kuuden kuukauden ajalta. Tämä velallisen maksuosuus voidaan ottaa myös velalliselle velkajärjestelyn alkamisen jälkeen keretyistä varoista.

Velallisen 2 momentin mukaan määräytyvän maksuosuuden ylittävä määrä selvittäjän saatavasta määrätään maksettavaksi valtion varoista. Jos hakemus hylätään, saatava määrätään kokonaisuudessaan maksettavaksi valtion varoista. Velallisen on tällöin korvattava valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemuksen hylkääminen on perustunut siihen, että velallinen on laiminlyönyt menettelyyn liittyviä velvollisuuksiaan. Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa voidaan hakemuksen tehnyt velkoja määrätä korvaamaan valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemus on ollut ilmeisen perusteeton.

Jos selvittäjä on määrätty huolehtimaan maksuohjelmassa vahvistetusta rahaksimuutosta, palkkio ja kustannukset tästä tehtävästä otetaan omaisuuden myyntihinnasta.

Tarkempia säännöksiä selvittäjän palkkiosta ja kustannusten korvauksesta annetaan oikeusministeriön asetuksella.”

#### **4. Muutossäädöksen voimaantuloa koskevista säännöksistä**

Hovioikeus katsoo, että muutossäädöksen voimaantulosta on tarpeen säätää myös erityisesti muutoksenhaun osalta ja sen varalta, että asia lain voimaantulon jälkeen palautetaan alempaan oikeusasteeseen, kuten on menetelty esimerkiksi velkajärjestelylakia muuttaneessa säädöksessä 1273/2002.

Ehdotettua 11 b §:ää lienee tarkoitettu sovellettavaksi vasta niissä asioissa, joissa velkajärjestelyhakemus tulee vireille käräjäoikeudessa lain tultua voimaan. Selvyiden vuoksi tämä pykälä tulisi lisätä voimaantulosäännöksen 3 momenttiin.

Ehdotetun 20 a §:n velkojen etuoikeutta koskevan säännöksen osalta voimaantulosäännös on tarpeen sen selventämiseksi, ovatko velat etuoikeutettuja myös tilanteessa, jossa velkajärjestely on aloitettu tai myös maksuohjelma vahvistettu ennen muutossäädöksen voimaantuloa. Tarkoitus lienee, että säännöstä sovelletaan silloin, kun velkajärjestely on aloitettu lain voimaantulon jälkeen.

#### **5. Esityksen taloudellisista vaikutuksista**

Yleinen suuntaus on ollut, että tuomioistuimet pystyvät keskittymään oikeudellisten ongelmien ratkaisemiseen ja että muita tehtäviä on pyritty mahdollisuuksien mukaan siirtämään muille viranomaisille. Ehdotus velkajärjestelylain tarkistamiseksi on kuitenkin laadittu siten, että tuomioistuimien tehtävät velkajärjestelyasioissa ennemminkin lisääntyisivät. Hovioikeuden näkemyksen mukaan selvittäjäinstituutio on toiminut hyvin ja selvittäjien palkkiot ovat olleet todelliseen työmäärään nähden varsin alhaisia.

Pääosin kustannusvaikutukset kohdistuvat käräjäoikeuksiin. Kuitenkin on ennakoitavissa, että muutoksenhaut tuleva lisääntymään erityisesti edellä mainittujen elinkeinonharjoittajia koskevien säännösten samaten kuin 10 §:n 7 kohdan muutosehdotusten vuoksi.



Presidentti

Mikko Könkkölä